

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre kor. 20.—

Félévre » 10.—

Negyedévre » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és Kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám » József » 527.

Hirdetések
felvétele ugyanott.— Budapest, június hó 22. —

Julius elsején kezdődik lapunknál az új félévi folyam. Tisztelettel kérjük olvasóinkat, hogy előfizetésüket még a nyári hűselő előtt megújítani sziveskedjenek. Fürdőző és nyaraló közönségünknek a lapot pontosan mindenüvé utána küldjük, ahova rendelik. Kívánatos, hogy a címet világosan, olvashatóan, az utolsó postai állomás megjelölésével írják meg nekünk, ugyszintén az eddigi címüket is. Akik utazva töltik a nyarat, azok hétről-hétre más és más helyre dirigáltathatják maguknak a lapot, föltéve természetesen, hogy idejekorán intézkednek.

Előfizetési feltételek: Egész évre 20 kor. Félévre 10 kor. Negyedévre 5 kor. Mutatványszámok ingyen.

A HÉT kiadóhivatala,
VIII. ker., Népszínház-utca 22. szám.

Krónika.

II. Vilmos.

— jún. 20.

Nemcsak Goethét szereti, hanem Bismarckot is és nem tartozik a család híres romantikusai közé. Ő realista, mint második Frigyes. A minap hizelkedni akartam Neki és azt mondtam, hogy a szemecsillogása olyan, mint Frigyesé. De a császár a fejét rázta: Nem, lángelmék nem születnek kétszer egy családban és én teljesen beérem vele, hogy német császár vagyok és rajta lehetek, hogy német földön győzzön a zseni szabadságharcza...

Igy beszélt — nem Vilmos császár, így beszélt a császár, a Császár, akit Vilmos *ellen* rájzolt meg egy lázadó alattvalója, Otto Julius Bierbaum: Der Kulturkaiser, imaginäre Zeitungs-Ausschnitte aus imaginärer Zeit. Második Vilmos valóban nem az a császár, akiben a mai utópisták a császár-ideált látják, Vilmos a múlt század utópistáinak a császár-ideálja, ami nem azt jelenti, hogy ő a múlt századba való, hanem azt, hogy az utópisták a jövő századba valók. Sőt: nem volt még császár, aki annyi szimbólikus kapcsolatban élt a korával, a kor lelke-lelkével, mint ő. A trón ma szinte termelési tényező Németországban, mint a föld, a tőke és a munka. A trón, a hadsereg a nürnbergi sajtakereskedő karhatalma és a császár mint valami középkori vándormives, nem: mint egy modern kereskedelmi utazó, a nyakába veszi a világot és a nürnbergi boltos, meg a többi boltos, meg iparos mintakollekciójával végigkereskedik minden piacot. Ha kell, levelezik mint egy diurnista és ha kell, alkuszik mint a kaszát vásárló paraszt. De az írók nem szeretik és mint a tisztas Bier-

baum, rajta, a trónon köszörülük a nyilaikat. Ő maga is ír, fest, komponál, muzsikál, és ha egy tisztességes szobrot akar látni, csinál magának egyet, — és az írók azt mondják, hogy nem szeretik azokat a zseniket, akik nem tanulnak semmit és mégse tudnak semmit. Az írók a zseni felségjogát féltik a császártól és imaginárius régényeket írnak, hogy egy jó viccet mondhassanak róla. Pedig Németországnak ma valóban nem egy aranygalléros, attilás-paszomántos kékharisnya kell, egy császár, aki ahelyett hogy a hadsereg főfelügyelő jelentését tanulmányozná, széllel bélelt zseniknek udvarol és hisztérikusan hull térdre az anarchista költő éposza előtt. Ha ma Németország élén egy olyan Kultur-Kaiser állana, amilyenek Bierbaum képzeletében az ideális császárt, egy amolyan »im Intellectualismus verblödet« finum-legény: úgy járna az ország, mint Thales, akit a thrák szolgálynak köllött figyelmeztetni, hogy ne bámuljon a csillagok felé, mert belebukik a gödörbe. Jaj volna Németországnak, ha egy smokk állna a kormány kerekénél. Vagy egy költő, — egy költő, aki leálmodja magát a sárga földig!

*

A XX. században is élhet egy Caesar, de annak Caesarnak kell lenni, — írja egy másik német író, aki egyenesen Vilmos megreformálását hirdette — a szemének: gyémántból, a kezének: vasból, az idegrendszerének: platinából. De valójában mindig nehéz volt Caesarnak lenni és a kapa-kaszakerülő bölcsek, Manu óta, nagy buzgalommal szedik tételbe az uralkodás módszertanát. »A királynak tanácsot adni« nem mai, teréz-köruti specialitás, a Ganges partján, az Indus síkján, a Hóreb alatt, Athénben, Korinthusban, Rómában falakban jártak a szentek és svindlerok, akik »tanácsokkal látták el a királyt«. És Vilmos császár minthogyha valamennyit meghallgatta volna. Követi Buddhát: a király a tűz, a szél, a nap és nem igaz, hogy ő is csak halandó, mert ő emberi formában isten, fejedelmi égbolt! A hindu hatás alatt be is írta München aranykönyvébe a penzumot: a király isten kegyelméből való és a törvények felett áll. De ő tanult Konfucziustól is, a görög sophistáktól is, Aristophanestól, Sokratestől megtanulta, hogy a köztársaság — örültség, örültség, hogy egy babszem, egy szavazócédula döntse el, ki álljon az állam élén, amikor egy fuvolás megválasztását se bizzuk sorshuzásra. És míg az *alattvalók köteleességéről* azt hirdeti, amit Róma Polónyi Gézája: Cicero az »Officiis«-ban, a *császárok jogairól* úgy vélekedik, mint Ulpianus: ami a királynak tetszik, az törvény, quid-

quid principi placuit, legis habet vigorem. De a legtöbb hatással az egyházatyákat tanulmányozta: Becket Tamást, Gratiánt, Szent Bernátot és Szent Tamást, az akvinóit, aki megtanította, hogy a király még akkor is föltétlen engedelmességet követelhet a keresztényektől, ha igazságtalan. A komor félisten, Dante is nyomot vajt a gondolkozásán és a *Monarchia*, ahol meg vagyion írva, hogy a császár és a pápa egy egységhez viszonyulnak és ez az egység — az isten legkedvesebb lektürjei közé tartozik. Ennél több passzióval csak a Medici Lorenzo tányérnyalóját: ama csirkefogó Machiavellit olvashatta, akinek Principéje a királyi hatalom Énekek éneke. Mindent megtanult, amire, mint valami antik aranyzölöpzetre, a maga felségességét rátámaszthatta. Abszolút császár, zsarnok, — de senkinek se árt vele, a nép boldog, elégedett, és igaza volt Werner Sombartnak, amikor fölvetette a kérdést: ha most más uralom lenne Németországban, több arany, nagyobb export, imperialisztikusabb kultúra, művészibb művészet következne-e? Nem. A Vilmos császár zsarnokisága, hogy úgy mondjuk, inkább defenzív, ha bánt: csak egy pillanatig bánt, amíg a pohár csendül és a köszöntő elhangzik, hatása, támadó ereje nincs, inkább csak luxuriozítás, olyasmi, mint például a graditzi ménes. A néppel, amint mondani szokták, jól megvan, és hogyha a szociálizmus nem lenne a munkásosztályé, ha olyasmi lenne, ami száz év múlva lesz, valami olyan, mint ma a kereszténység, akkor szociálista lenne. De népjóléti törvényt most is szekérszám szállítat — sie sollen gefüttert werden — és maga Bernstein is bevallotta, hogy a szociáldemokraták egy lehetetlen lelki dualizmusban élnek, amikor ignorálják a császári államot, amelynek szociálpolitikája — nagyszerű. »Die Sorge für die Arbeiter habe ich als theures Erbe von meinem in Gott ruhenden, unvergesslichen Grossvater überkommen.« A nagy-papa: Nagy Vilmos az ideálja, — de már annyira tulendült az ideálján, mint a mai Németország a tegnapi Németországon. Amit akkor akartak: ma rég bronzba van öntve, a régi sebek behegedtek, most egy új kór izgatja a német szervezetet: a politikai szük mellőség. A német imperiálizmus: ez a Vilmos császár álmavágya, egy új világbirodalom, amilyen a perzsáké, makedóniaké, rómaiaké volt, hatalmasabb, mint a középkori caesaropapizmus és »a kor geográfiai horizontjáig« nő. Vilmos császár megértette, hogy mit vár tőle az expanzív, piacskereső német ipar, és ma a német imperiálizmus ritmusa a legsebesebb és legfinomabb. És — akarva, nem akarva — itt is mögötte áll a munkásság. A rómaiak legnagyobb imperialistája: a proletármozgalmak szervezője: Caius Grachus volt és aki olvasta a demokrácia romantikusait, tudja, hogy Proudhon, Fourier, sőt — egy alig ösmert könyvében — Marx is kacérkodik az imperiálizmussal. Itt van a császár és a nép egymásrautaltsága: a császári sereg harcol kókuszért, selyemért, kaucsukért, olajért, több munkalkalomért és jobb munkabérért, és a császár meg tudja, hogy az ő dragonyosai, vértesei, huszárai czivilben vas-munkások és kereskedők és a hannoveri, vagy frankfurti

pártszervezet tagjai. »Mi nem követelünk tulsokat a császártól, — írta nemrégiben egy német publiczista — semmivel se követelünk többet, mint egy oceánjáró kapitányától, egy nagybank vezérigazgatójától, egy soffórtól, ahol van, a hadseregben, legyen ő a Nummer Eins, és ha nem tud az lenni, adjon helyet olyannak, aki tud.« És Vilmos császár egy kicsit az öt világérszben is a Nummer Eins és most a jubileumon ezer kupola alatt zendül föl a huszadik zsoltár: A Te erődben vigad a király! És valamerre Kinában, Kamerunban, ember-evő négek közt egy német alattvaló él, vad áhitattal suttog a bénakaru férfi felé: Mein Kaiser, Mein Kaiser!

Lengyel Ernő.

Pánik.

Bejön egy este az ablakon át,
s ha jönni kezd, már sírnak a szobák.

Ujját a csengő csontjára teszi,
s a lámpa lángját lassan lengeti.

Különös csönd lesz, csak a lámpa leng
és motoszkálás hangzik odabent.

Anyád szólt hozzád? hisz ő rég halott.
Ki zörgette meg most az ablakot?

Szék, asztal, ajtó nyöszörög, szüköl,
megpattan siri jajjal egy tükör.

Az ágy, az ágy, no nézd, milyen fehér;
hálóinged kinél volt? csupa vér.

Olyan az arcod, mint a holt viasz,
dult szived dobol és nincs rá vigasz.

Háttra ne nézz. Most hallgas. Ottan áll
Mi Urunk Pán: a Hirtelen Halál.

Emőd Tamás.

A fuvolás története.

Írta: KRÚDY GYULA.

Volt egyszer egy Csipkai nevű fuvolás, aki miután dolgát elvégezte a színházi zenekarban, városvégi korcsmáknak vette az utját és poharába mélyedve mindaddig támogatta a két könyökével a korcsmaasztalt, amíg a fejét birta. Hosszu, barna ember volt, nesztelen léptekkel járt, ha köhögött, zsebkendőt tartott a szája elébe és szerette a bodros nyakkendőt, a fodrosmellű inget, amelyet régi időkben viseltek a gavallérok. A nadrágzsebbe könyökig dugta a kezét és mindig egyedül járt-kelt éjszaka. Nappal vörös volt a szeme, ólom-szinű az arca és fekete ruhája erősen kopott: ugyanezért napközben nem szívesen mozdult ki otthonából, amely egy kis udvari szoba volt, de az udvaron tavasszal bodzafák illatoztak. Nehogy azt gondolja valaki, hogy ez a bizonyos Csipkai félreismert zseni volt és titokban nagyszerű művészi terveket

kovácsolt. Nem kovácsolt ő semmit, sőt ha szerét ejthette még, csak nem is gondolkozott. Ha szokásos két liter borát megitta, a pohár fenekén maradott bort kiöntötte és egy női nevet rajzolt a borral az asztal lapjára. Hosszadalmasan elnézegette a hölgyi nevet: Jolán, mondta az irás, — és mint aki dolgát jól végezte, lehajtott fővel, ingadozó lábbal elballagott. Egy mély árok mentén vezetett el az utja. Néha befordult az árokba, meghempergett a csalánban, öreg fűzfák oldalba ütögették és döglött kutyákkal és macskákkal találkozott az árok fenekén. A fuvolás ilyenkor sem káromkodott, négykézláb felkuszott a partra és vigyázott, hogy másodszor ne érje baleset. Már harmadik hónapja ült a társulat egy vidéki városban, — részben az adósságok miatt sem pályázhattak tovább — a fuvolás azonban még senkit sem ismert a városban, csak a döglött kutyákat és macskákat az árokban. Harminczöt esztendő volt, félig-meddig fehér volt a haja, mint novemberben a háztető és olyan rövidlátó volt, mint egy muzsikushoz illik. Ha Csipkai néha gondolkozott volna sorsán, életén, múltján és jövőjén, nem mászott volna fel az árokból. De a zenész — mint mondtam — sohasem gondolkozott.

Egy őszi éjszakán különösen csuszamlós volt az árok partja a nappali esőtől, Csipkai hosszas küzdelem után tudott csak kimászni az árokból. Ez alkalommal a kalapja is odalent maradt. A zenész bozontos haját tépte a szél, míg a homloka gőzölgött az elfogyasztott italtól. Megrázkódott, mielőtt tovább ment és félelmében oly messzire eltávolodott az árokmenti gyalogösvénytől, hogy egy magányos ház közelébe jutott, ahol egy földszintes ablak ki volt világítva. Függöny is volt az ablakon, de bizony nem a legnagyobb gondal felakasztva. A zenész, akár akarta, akár nem, beláthatott a magányos házba. Az asztalnál két nő ült. Egy öreg dáma, akinek olyan tornyos frizurája volt, mint akinek az életből, ifjúságból, szerelemből, előkelőségből semmi egyebe nem maradott meg a frizurájánál. Komolyan és a mennyezetre meresztett szemmel ült egy szalmaszékekben, amelynek azonban karjai voltak, mint a trónusnak. Szemben egy fiatal dáma foglalt helyet. Lehetett tizenhét éves, de harmincz is. Finom, előkelő, szomorú, mint egy régi csipke. Hervadt, mint a menyasszonyi ruha, amely évekig vár a szekrényben, hogy egyszer mégis csak rákerül a sor. Gyöngéd, mint egy fejezet a Kartigámból és ábrándos tartású, mint egykor Tyjána falusi magányában. Az arczon, amely halovány, szinte beteges volt, oly finom szomorúság tükröződött, amely szomorúság talán még az öröm legpazarabb napjaiban sem mulhatik el. És a fiatal hölgy levelet irt. Violaszínű tintával, igen finom levélpapírosra, állóbetüket vetett. Olykor egy-egy mondatot felolvasott az öreg dámának, aki fejbiccentéssel válaszolt.

A fuvolás még sohasem látott ilyesmit. Talán a kelleténél hosszabb ideig időzött az ablak alatt. A homlokát az üveghez szorította, nézett, de még mindig nem gondolkozott.

A félhomályos szoba háttérében nagy, fényezett szekrény állott, amelynek üvegburkolata alatt különböző porcellánfigurák voltak elhelyezve. Japáni vázában pávatollak és hervadt, hosszuszárú mezei virágok és egy öklelő bajszú, piroskabátos, előkelő ur arczképe a falon.

A fiatal nő hervadhatatlan szomorúsággal irta a levelet a függőlámpa alatt, amely barna fejét lágyan megvilágította.

Másnap éjszaka a fuvolás mintegy ösztönszerűleg került el az árkot, pedig nagyszerű eső zuhogott és a

viz halkán mormogott az árok mélyén a sötét éjszakában. Félálomban, meglehetősen mámorosan ballagott, mintha valami dolga volna: a világos ablak alá és az arczát a nedves üveghez szorította.

A fiatalabb hölgy még mindig irta levelét, az öreg dáma a lámpásba nézett megtört tekintetével, amely sok régi sirásról regélt. Mintha a pozsonyi bálon gondolkozott volna az idős urnő, midőn X vagy Y kapitánnyal tánczolt. Karzatán a karnagy lebegve vezényli Mozart indulóját. A havas utcán csengős szánok mennek.

A fiatal hölgy felemelte a fejét és halkán olvasott néhány mondatot a levélből, miközben gyöngéden tenyerére hajtotta a levélpapírost. Szemét, amelyet eddig hosszú pillák árnyában látott a fuvolás, most kissé felnyitotta: barna, szomorkás szeme volt, mint egy gyermeknek. Az egyik szemgolyója mintha kisebb lett volna, mint a másik, s így alig észrevehetőleg kancsalítván, mély hatással volt a fuvolásra.

Ez estén a fuvolás megvárta, amíg az ifjú hölgy a levelet végleg befejezi. Megvárta, amíg ismételten végigfut a megirt oldalakon, aztán elgondolkozik, mintha egy nemrég elhangzott szerenád motívumain tündöndne. Aztán a violaszínű tinta, vékony tollacska, amelynek szárában kis üveglencse volt, amelyben talán a régi füredi sétateret lehetett látni, a levéldobozzal együtt az ablakpárkányra került. A levélborítékra semmiféle czimet nem irt a hölgy, csupán a napi dátumot: 18** október 21. A zenész megvárta, amíg a függőlámpa elaludt, a hölgyek a szomszédszobába vonultak vissza, szokatlan ügyességgel megforgatta a régi ablaktábla meglazult csavarjait és egypár perc múlva már a kezében volt a levél. Az ablakot aztán gondosan bezárta és hosszú, regényes léptekkel hazafelé indult.

A fuvolás sohasem gondolkozott. E perczen sem érzett lelki furdalást, midőn ágyára dőlve olvasni kezdte az idegen hölgy levelét, amelyet bizonyára nem hozzá intéztek.

»Kedvesem, szerelmesem, jegyesem!« így kezdődött a viola tintával írott üzenet. A fuvolás szinte nekimelegedett az olvasmányának, emlékezete szerint sohasem olvasott női levelet; amelyet tán kapott, azt rég elfelejtette.

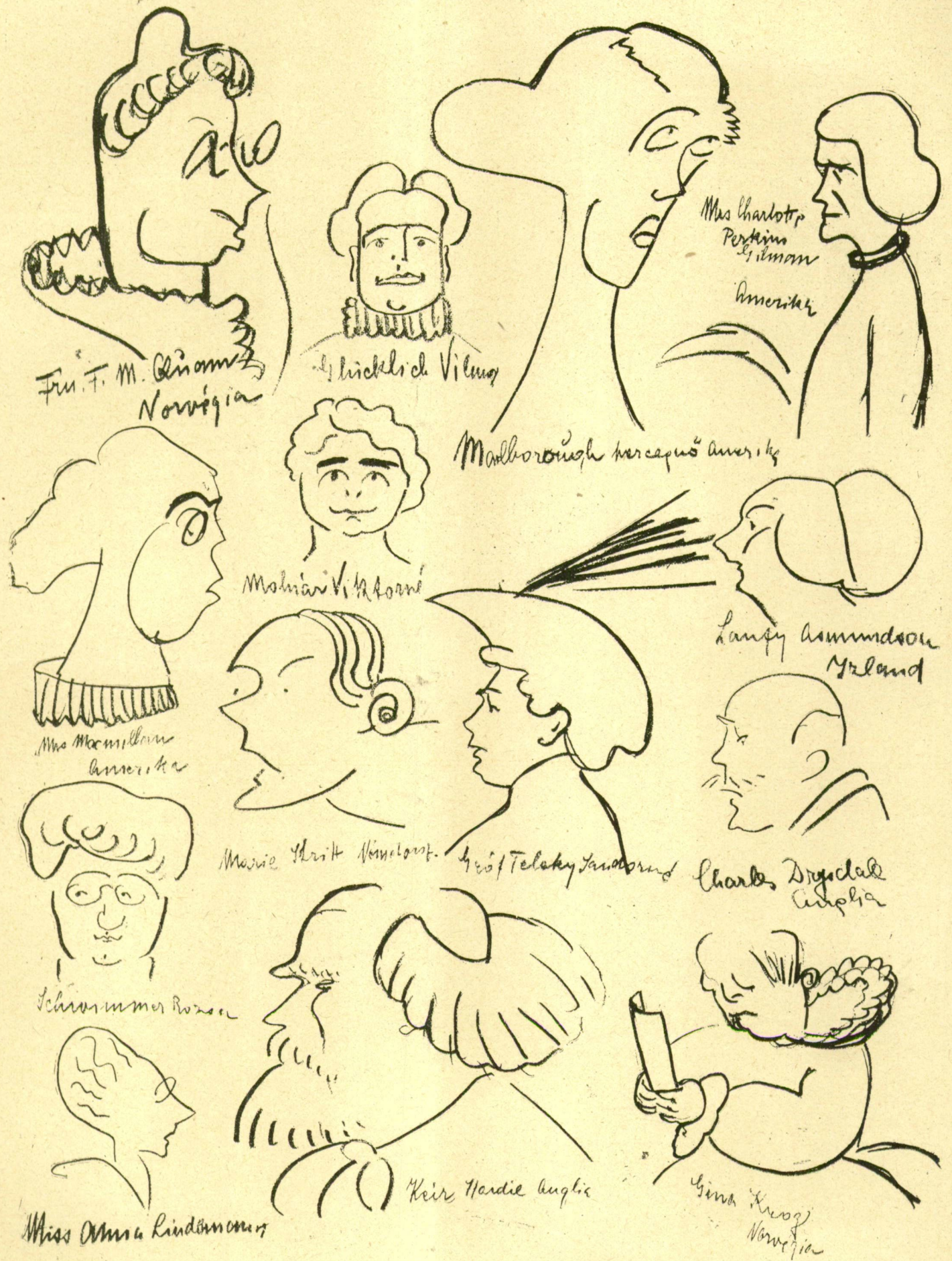
Szerelem, rajongás, boldog-boldogtalanság változtak a finom betűk mögött. »Az éj a mi időnk, kedvesem, midőn mindig-mindig együtt vagyunk. Az óramutató a XII-es felé közeleg és én read gondolok, mert tudom, hogy most te is rám gondolsz. Én most is úgy szeretlek, mint egykor szerettelek. Ha te nem ragyognál nékem, én csillagom, nem kívánnék többé élni a földön. Ó, ne hagyj el szegény kis galambodat...«

— Szegény kis galamb? — morfondérozott a fuvolás és különös melegség keletkezett régen megholt szívében, ahol már oly nagy csöndesség volt, mint elhagyott temetők sirboltjában.

»Szeretlek, — többet nem tudok ma sem üzeni neked, mint tiz év előtt. Téged szeretlek, mint az éjszaka holdját. Vajjon fehérek-e még régi kis kertünk virágai, ahol először találkoztunk?«

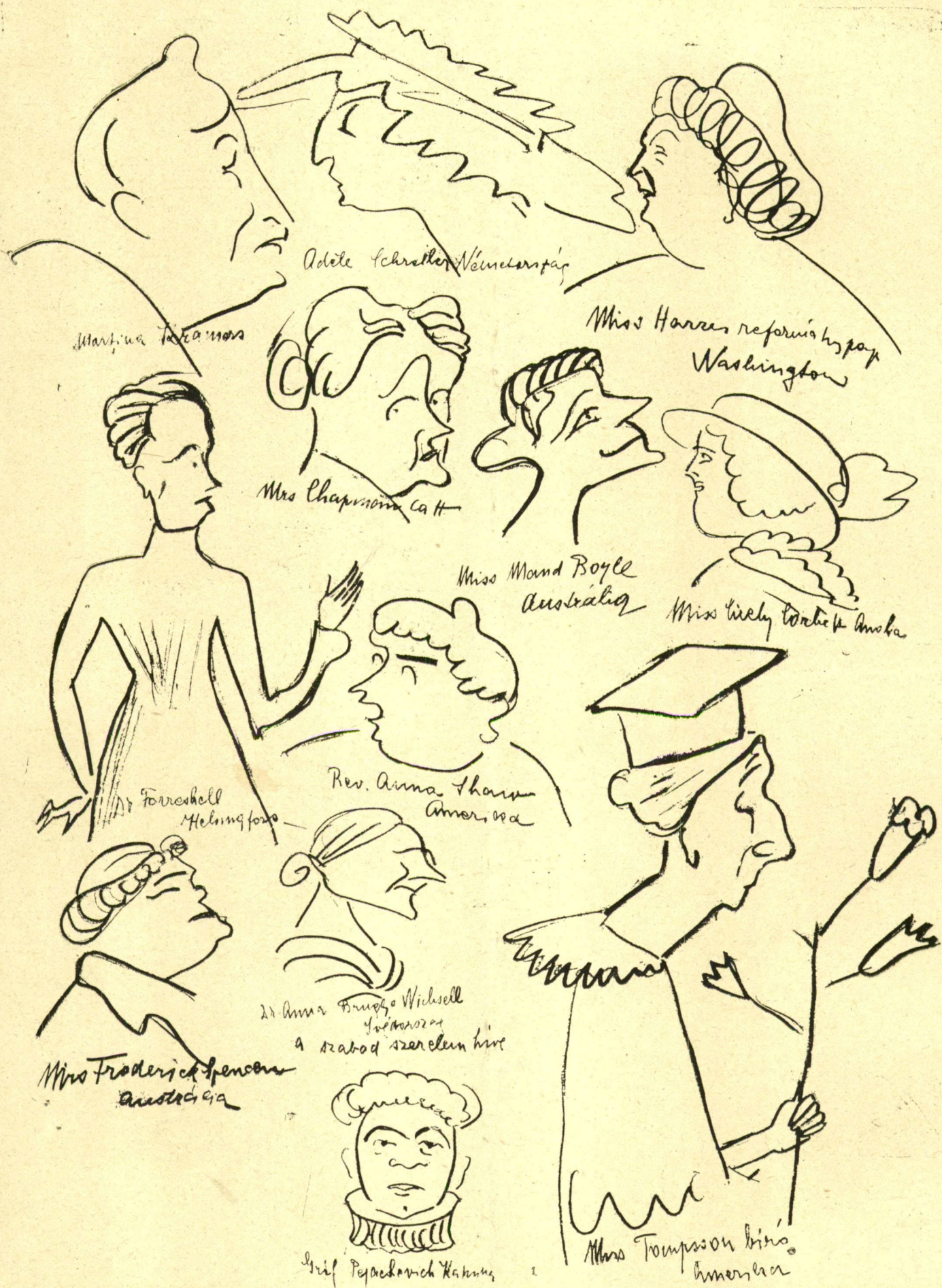
A fuvolás egész éjjel nem tudott elaludni a szerelmeslevél miatt. A párnája alá dugta, majd ismét gyertyát gyújtott és megint elolvasta. Hümmögött, köhécselt, megnézte, nem bujt-e rabló az ágya alá és egyszerre észrevette, hogy cipője oly boldogtalan állapotban vannak, mint egy vándorlólegényé.

Alig hogy megvirradt, levélpapírt hozott a fűszeresboltból. A kékkoczkás, nagyterjedelmű papírost kiterítette, a kiszáradt tintásüvegbe vizet töltött és

A NÖK VILÁGKONGRESSZUSA KARIKATURÁKBAN.

W. Gyenes Gitta rajzai.

A NŐK VILÁGKONGRESSZUSA KARIKATURÁKBAN.

W. Gyenes Gitta rajzai.

ludtollat faragott. A karján felgyürte az ingét és belefogott a válaszba, amelyet az ismeretlen hölgynek jegyese válaszolhatna.

»A szakállam már fehér és a halántékom mellett átlátszó a hajam, de nem felejtettelek el, drágaságom, akinél szebb, jobb és finomabb teremtés nincs az asszonyok között.«

Megállott, gyönyörködött a levél soraiban, még nem felejtette el a betűket.

»Halld tehát, hogy nagyon boldógtalan vagyok, mert távol vagyok. Szép hajadat, amely oly barna, mint az éj hullámai, vajjon simogathatom-e valaha? Szemed, amelynek pilláit csupán a hosszuszáru erdei virágokhoz tudok hasonlatosnak megcsókolhatom-e egykor? Nagyon szenvedek önért, urnóm. De boldog vagyok, hogy szenvedhetek.«

A levelet a következő éjszakán becsempészte a magános házba, ügyesen felnyitván az ablakot. Reggel bizonyára helyén találja az ismeretlen hölgy.

Még alig világosodott; a színházi szolga felrázta a fuvalást.

— Gyerünk, Csipkai ur, a társulat elszökik a városból, a szekerek már a város végén állanak.

A fuvalás nesztelenül, észrevétlenül elhagyta a várost, hogy oda többé vissza ne térjen.

Toll és tőr.

— jun. 20.

A FÜGGETLENSÉGI PÁRTOK fuzionáltak. Mint-hogy pedig elválhatatlanul össze akartak forrni, a fuziók kapcsot rögtön megfejelték a választójogi blokkal. Ami biztos, az biztos, mondták, és külön esküvel kötelezték magukat, hogy küzdeni fognak a választójogért — a blokkban vállalt kötelezettségen belül. Pedig a választójog reformja benne lenne a fuziók programmban, de ez a program nyilván azért készült, hogy tisztában legyenek azokkal a kérdésekkel, amelyekért *nem* fognak a parlamentben harcolni. És ezért mondjuk: a választójog reformját mégis komolyan veszik. A programjuk tréfa, de a blokk mutatja, hogy néha-néha magukba akarnak szállni. Hogy így lesz-e csakugyan? Persze hogy így lesz. Mert ne felejtjük el, hogy ügyvezető elnökük nemcsak az új pártnak, nemcsak a blokknak, hanem a Nemzeti Kaszinónak is tagja. És ez mindennél jobban kötelezi az embert.

MEZŐKÖVESDEN IS KISZÁLLTAK a suffragettek, hogy a magyar háziipari munkában gyönyörködjenek. Kézenfekvő az olcsó tréfa: a suffragettek, a választójogos nők végre hozzájuk méltó ügygel foglalkoztak Mezőkövesden, himzéssel, varrottással, ruhával... Ám az ügy korántsem olyan kedélyes, hogy azt egyetlen olcsó tréfával agyon lehessen csapni. Mert a suffragettek, akik Mezőkövesden kiszálltak, láthatták, hogy a himzést, a varrottast, a csipkét, a kendőt, az asztalfutót Mezőkövesden férfiak is készítik. Aratómunkára termelt parasztok tüvel és czérnával babrálják. Amig az angol lady a férfi előjogaiért küzd, addig van Magyarországon falu, ahol a férfi az elnyomatásban élő nő háziszerszámjait irigyli meg, azokkal foglalkozik és csak azért foglalkozik velük, nehogy éhen haljon. A választójogos hölgyek, mikor ezt látták, igen elgondolkozhattak. Megtanulhatták, hogy a világ nem

mindenütt egyforma és hogy az üres férfigyomor is van olyan tragikus, mint a szavazatszedő urna, amelyikbe finom hölgykezek nem hajítanak be összegöngyölt papircédulákat.

A VÁROSHÁZÁN újra izgalom volt. Valljuk be, nagyobb izgalom, mint a multkor, amikor Vázsonyi Vilmos nem engedélyezte, hogy a főváros előre hirdetett közgyűlését, amelyikbe beleegyezett a király, a kormány, a törvénykönyv is, megtartsa. Most nem a hazáról volt szó, hanem a Kossuth Lajos-utczai villamos vasutról és ez jobban izgatta az urakat a nemzeti ellentállásnál is. A bájos szavak: »panama«, »megvesztegetettség«, »összeférhetetlenség« újra ott röpködtek Budapest város szenátorainak tanácskozási termében. Az urak izgatottak voltak, és ez egyszer még a kormánynál is inkább egymásra haragudtak. És mert nem a hazáról, hanem egy és más részvényekről volt szó, a haragjuk is őszintébb, a gyűlölködésük is izzóbb volt, mint a multkor. Ha a közgyűlést idejében be nem zárják, az urak még késsel mentek volna egymás ellen. Minő kár lett volna. Mikor követ el a kormány megint valami hazaárulást? Szükség volna rá, nagy szükség, hogy helyreállhasson ismét a béke a városházán, amelyik nyomban eltűnik, mihelyt nem az átkos Bécsről, nem Biharmegyről, hanem csak Pestről, annak egy utcájáról és az utczában lefektetendő villamos sín párról van szó.

ÉS JÖTTEK A KOMMÜNİKÉK... *Beöthy, Debreczen, színház, kultúra, kulturigény, kulturmisszió, kulturmittudoménmi és ismét jöttek a kommünikék: megvan, meglesz, kultúra, kulturigény és kulturmisszió, az Alföld szíve, a síró homokon kihajító kulturvessző, a csizmadiák, Csokonay, nemes tradicziók, Rákosi-féle sziniakadémia, megváltás és Beöthy László. Az ország föllélekzött, Debreczen reszketve izzadt és izzadva reszketett, a Hortobágyon elsápadt a délibáb és átadta helyét a kulturigénynek, amit egy pesti színházdirektor direkt keblén táplált és fujt föl zörgő hólyaggá. Már sajnálni kezdtük Debreczent, hogy milyen szomorú, antikultur hely lehet az, ahol az emberek gyomra olyan hangosan korog egy bogrács kulturgulyás után, mikor újból jöttek a kommünikék: Beöthy nem kell Debreczennek — s a hólyag kipukkadt. De a kommünikék azért nem csüggedtek, a kultúra még mindig kísértett Debreczen fölött, míg végre most jött egy szerény, egészen kicsi kommüniké, mondhatnók kommünikécske, amely arról szól, hogy Debreczen rossz üzlet, nem fizeti ki magát s Beöthy végérvényesen nem megy a Hortobágyra. Na, hála Istennek, most már rendben vagyunk. Ez már világos beszéd. Itt már szó sincs kulturáról, kulturmisszióról és egyéb gyanus dolgokról, amik olyan érthetetlenül hangzottak. De hát miért nem beszéltek előbb ilyen világosan a kommünikék, így hiába sajnáltuk szegény Debreczent. Mert nyilvánvaló, hogy ahol egy pesti színházdirektor nem tud jó üzletet csinálni, ott biztosan van elég kultúra von Haus aus.*

BÉRGYILKOSSÁG.

(Ilyen lehet.)

Konstantinápoly, 1913. július.

A munkaadó: Nézd, fiam, Mehemed, arról van szó, hogy holnap délután három és négy közt ráérsz-e?

A munkás: Mingyárt megnézem, efendim, a noteszomban. Dél előtt Galatában van egy kis ölésem, az eltart másfél óráig, aztán beretválkoznom kell, mert ez a rendes időm. Tizenketőre barátságos mérközés van kitűzve, késsel és törrel, a Rue de Perában. Igen. Aztán ráérek.

A munkaadó : Rövid, kis gyilkosságra volna szükségem.

A munkás : Ahogy parancsolod, efendim, de figyelmeztetek, hogy nagyobb megbízást most nem vállalhatok, mert nagyon nagy a forgalom.

A munkaadó : Három-négy teríték, illetve leteríték az egész.

A munkás : Késsel, villával, revolverrel, vagy dinamittal óhajtod.

A munkaadó : Legjobb lesz revolverrel. A munka előtt ezt kell mondanod: »A nagyságos Beglerbég ur tiszteletét küldi és kért, hogy ezt adjam át a nagyságos urnak«.

A munkás : És akkor a golyót, mi?

A munkaadó : Ugy van; akkor átadod a golyót, amit ne feledj el ezüstbe foglaltatni, hogy egy kis formája legyen a dolognak.

A munkás : Meglesz, efendim. A kivitel pontosságáért és előkelőségéért kétévi szavatosság vállalva lesz. És akik az illető mellett ülnek, azokkal is dolgozzam?

A munkaadó : Igen. Aki jobbfelől ül, azt is légy szives, aki balfelől ül, azt nem muszáj. Aki a soffőr mellett lesz, azt megkérded, hogy őt Sükrinek hívják-e.

A munkás : És ha igen?

A munkaadó : Akkor annak is megmondod a revolverrel, hogy mért küldtelek, de ha nem hijják Sükrinek, akkor meghivod hozzám ebédre. De ügyelj, nehogy golyó legyen a hasában, mikor ebédelni hivod.

A munkás : Csak nyugalom. Tíz év óta ölök és még nem fordult elő tévedés, pedig majdnem mind postamunka volt.

A munkaadó : És mi lesz az ára?

A munkás : Nem is kell alkudni, efendim. Tudod, hogy a revolveremen egy taxamérvó van és az pontosan mutatja a megtett utat. Emberenként husz piaszter, várakozási idő ötpercenként ötven para és ha megengeded, tíz percet borralvaló. Ha adsz öt piaszter előleget, nagyon lekötelezel vele, mert két pár fehér keztyüre volna szükségem. Te is ott akarsz lenni, efendim, a mütéteknél?

A munkaadó : Csinos volna.

A munkás : Akkor abhólollak háromnegyed háromkor. Ne végy fel frakkot, két-három emberhez szmóking is elég és piros fez helyett bordót tégy a fejedre. Szeretem, ha a jelenlevők illendően vannak felöltözve.

A munkaadó : És az illetők?

A munkás : Azoknak majd megüzenem, hogy mit vegyenek föl.

A munkaadó : Zakót, vagy szakettet?

A munkás : Nem, efendim. Az utolsó kenetet.

Proximus.

Krónika II.

Egy miniszterség körül.

— jun. 20.

Fölmerült és nem akart elmulni az a hír, hogy Herczeg Ferencz, akinek a neve mellé nem lehet egyéb címet írni, csak ezt az egyszerű szót *író*: kultuszminiszter lesz. Czáfolták a hirt, maga Herczeg Ferencz czáfolta a leghatározottabban; de, mondom, elmulani mégsem akart, mert az az érzés, ami e kombinációt szülte, nem szívesen hagyta magát. Ez az érzés szavakba átöntve így hangzik:

— Ejnye, ez igazán kitünő volna. Miért ne lehetne valaki olyan is kultuszminiszter egyszer, aki a legjobban való arra, hogy kultuszminiszter legyen?

Mert nyilvánvaló, hogy a kultuszminiszterség nemcsak azt a nagyméltóságu miniszter urat kegyelmes uramat jelenti, aki a tanítók fizetését rendbehozza és a tanárok ötödéves korpótlékáról dönt, — ámbár ezek is eléggé fontos dolgok — hanem azt az embert is, aki egy, két, vagy három esztendeig, ameddig miniszteri széken ül, a magyar kulturát, mindazt a szépet, jót, helyeset, amit ez a szó magában foglal; vagy amit magában kellene foglalnia, a kezében tartja. S ahhoz, hogy a kulturához valaki értsen, hogy tudja, mi kéne ennek a kulturának, ahhoz nem muszáj egy perczig sem bíróban ülni, ahhoz egy nyulfarknyi politikai karriér sem kell, ahhoz fölösleges, hogy az illető előbb miniszteri tanácsos, majd államtitkár lett legyen. Ahhoz csak élő érintkezés kell e kulturával, hiányaival, nyavalyáival, kórságaival és epekedéseivel. S ez, ebben az országban, soha nincsen meg senki másban, csak a magyar íróban, tessék a szót a nemesebb és derekabb értelmében venni. S ha akárminő iránynak hive is ez az író, s ha, okosságból vagy finomságból, nem is állt azok közt, akik mindarról, ami nekünk hiányzik, teleharsogják a levegőt, mégis, *befelé*, az író mindig tisztában van a helyzettel, ismeri összes kulturtyukszemeinket, tudja, hol szorít bennünket a cipő. Ha rajtam függne, soha mással be nem tölteném a kultuszminiszteri széket, csak íróval, legföljebb két olyan államtitkárral egészíteném ki, akik e tervező és építkező miniszternek a keze alá hordanák, adminisztrációs szabályok szerint, az anyagot. Ne tessék azt mondani, hogy a kultúra igen nagy dolog, ellenben a miniszter nem is olyan nagy ember, és csak kurta időt tölthet a miniszteri széken. Ne tessék ezt mondani, mert Magyarországon a miniszter borzasztóan nagy ember, a legnagyobb, s az Istennek kijáró mindenható jelző, úgy vélem, nagyobb joggal illeti meg a magyar minisztert, aki még helytelen dolgokban is mindent megtehet, hát még, ezt kell elképzelni, helyesekben! S nincs az a rövid idő, hacsak egy hónap is, amely alatt egy arravaló ember hihetetlen munkát ne tudna elvégezni, csak kis utasításokkal, odavetett megjegyzésekkel, józan észszel és egyszerű értelemmel. Azonfelül pedig az igazán odavaló ember, ha mindössze egy esztendeig kormányozza is a miniszteriumot, egyszerűen meg tudja termékenyíteni, esztendőkre előre, azt a szervezetet, melynek élén áll. Voltak, még minálunk is, szakminiszterek, akik nem-hosszu működésükkel évtizedekre érvényes szellemi örökséget hagytak miniszteriumaikban, jó dolgokat, amik alól az utód, még ha akart sem tudott kibujni, mert a jó dolgoknak — hiába! — kényszerítő erejük van.

Ilyennek gondoltam volna a Herczeg Ferencz miniszterségét, aminthogy ugyanilyenek gondolok minden miniszterséget is, amit valóban az az ember tölt be, aki az országban csakugyan legalkalmasabb reá.

Azonban.

Azonban, ahogy mindenki azt érezte, s még Herczeg Ferencz irodalmi ellenfelei is érezték, hogy Herczeg Ferencz minisztersége kitünően eltalált dolog volna, akként mindenki megvolt az az érzés is, hogy ez a

miniszterség, éppen a helyességénél fogva, nem valószínű, hogy létrejönne. Mert szokatlan az, hogy a miniszteri állásokat kizárólag a helyességi szempont figyelembevételével töltenék be. Véletlenül megtörténhetik, hogy a miniszterségre való ember és a miniszterség csakugyan találkoznak, de csak véletlenül. A miniszterségek története — bár nem is sok évtizedes ez a történet — szinte számtalan példát mutat arra, hogy a miniszteriabilis férfi lett ugyan miniszter, de e nagyhatalmu éveket nem abban a miniszteri székben töltötte, amelyik őt várta s amelyikre ő várt, hanem egy másikban. A belügyeknek volt minisztere, noha a kultúra miniszterének kellett volna lennie, a földmivelésnek volt mindenhatója, bár a kereskedelemé kellett volna hogy legyen. Amiből azután semmi jó nem származott.

S mert szokatlan, hogy a miniszterségekbe az igazán odaválók jussanak, egy kicsit hihetetlen is. Mit cifrázom? Teljességgel hihetetlen. Ha megtörténnék, csoda volna és csodák nem tudnak történni már. A politika fölvihet valakit miniszterségig, a kínos szorgalom és a czéltudatos clóretörés (amiket szintén nem szabad lenézni) miniszterré tehet valakit, véletlenségek játéka is. De rátermettség aligha. Nem is kell, vagy nem is szabad csodálkozni rajta. Az emberiség történelme tejjel-mézzel folya, ha a közösségeknek mindig azok álltak volna élükön, akik éltek ugyan, mikor szükség lett volna rájuk, de nem jutottak az élre.

Mindössze annyit kell tehát följegyezni az oly súlyosan elítélendő magyar politika évlapjaira, hogy 1913-ban volt néhány nap, amikor szóba került, ha alaptalanul is, mindamellett komolyan, hogy Herczeg Ferencz lehetne a magyar kultuszminiszter. Dicséretes lehetőség ez, amit a magyar politika meg tudott mutatni, csak messziről, nem is ígéret, hanem álmok gyanánt a magyar kulturának. S amíg a kultúra nem kerül abba a helyzetbe, hogy többet adjon a politikának, mint amennyit ad (ma : körülbelül semmit), addig a politikától ez is szép. Ő nem adhat többet, mert koldus és paraszti, s nem kívánhatjuk tőle, hogy elegáns légvárak és karcsu spanyol kastélyok megálmodásával legyen elfoglalva.

G. A.

Mese.

Hajnalos álmok aranykapuján,
Hol meséimnek szárnyas lova nőtt.
Bevágatok pejszörű paripán,
Megállok házunk régi udvarán
A hóvirágu akácok előtt.

Képzelmem szárnyas futkosó lovát
A zöld verendás oszlophoz kötöm.
Bevárom itt az alkony biborát,
Lehunyt szemekkel lelkem álmat lát...
Szép régi mesét hallgat a földön.

Ezüstös hajad selymes bársonya,
Muzsikás szavad melegsége ér;
Hogy volt-volt egyszer messze...
messze tova...

Aranyos lábu királypalóta,
Melynek hajnalát sohsem fődte éj!

De egyszer mégis megjött az este.
Ősz lett a király, fehér, mint a hó.
Fáradt bus szemét az álmok belepte.
Télbe hajlott meghidegült teste
És elvitte őt hat fekete ló.

Suhant az idő vitorlaszárnya,
Majd ujra jött a hat fekete mén.
Mentek lassan szép egymásutánba,
Előbb az anya, majd fia-lánya...
Oh az utolsó mennyit sirt szegény!

Szép fehér arcán jó nagyanyámnak
Vékony ezüst ér gyémánt vize folyt.
Elszakadtak itt a meseszálak,
Most értem titkát nagy bánatának,
Hisz meséje a való élet volt!

Állok az álmok csukott kapujába.
Emlékim utját belepte a hó.
Megyünk lassan — bus egymásutánba...
Szűk a vágyunk álompalotája,
Elbirja könnyen két fekete ló.

Dombó Béla.

Ronda tanár ur.

(Regény.)

(8)

Irtá: HEINRICH MANN.

— Ez szép magától... És mikor ma este ide jött a vendéglőbe — nemde ugyebár — találkozott a három diákkal?

— Képzelteri, hogy örültem nekik.

— Kedves kisasszony, ha nem tud lemondani a virágról és a pezsgőről, akkor hozzám forduljon és ne hozzájuk. Nem tudom eléggé kárhozthatni azt, hogy a diákokat ide csábitja.

És Ronda fülig vörösödött, felvidult, minden tehetősége csodálatosan meghatványozódott és most már egész világosan látta, hogy azt a vaczak dalt, amit önagysága megvétéssel vett le a programmról, azt a dalt Lohmann irta. Ronda hozzátette:

— És azt a dalt se énekelje többet. Egyáltalán sohase énekelje Lohmann dalait.

— És ha nem tudnék róla lemondani, — kérdezte a színésznő mosolyogva — írna nekem maga?

Ronda erre nem volt elkészülve, de azért megnyugtatta:

— No, majd meglátjuk.

— Próbálja meg! És különben is mit fél? Csak el kell kezdeni.

A nő összecücsörítette a száját és az arcát feléje emelte.

De Rondát nem vette rá a lelke. Gyámoltalanul, tétova bizalmatlansággal nézett rá. A nő megsókálta:

— Akkor mért van itt?
 — Mert a diákoknak nem szabad — hebegte.
 — Jó, jó. — És kikapcsolta a ruháját. — Át kell öltöznöm. Segitsen.

Ronda segített. A kövér házaspár szomjasan érkezett vissza, a diadaltól mámorosan. Az egyik üvegben volt még egy pohárkára való. Kiepert késznek nyilatkozott még egy üveg pezsgőt hozni. Ronda szépen megkérte rá. Róza kisasszony gyorsan töltött, mert énekelnie kellett. A dicsőség szólította. A pezsgő egyre édesebb lett, Ronda egyre boldogabb. Az artista most kézen mászott ki a színpadra és határtalan tetszést aratott. Ettől kezdve csak így mutatkozott a közönségnek.

Róza temperamentuma minden számnál villanyosabb lett, s a közönség mindig jobban és jobban elismerte. Ronda gondolni se mert arra, hogy egyszer fel kell kelnie erről a székről. Már az utolsó vendégek is szállingóztak. Róza az örömtől sugárzott és így szólt:

— Édes tanárkám! Vasárnaponként itt még czifrában megy.

És erre csuklani kezdett. Ronda csodálkozva nézte a mámor fátyolán keresztül, amint a nő az orrát az asztalon heverő két kezébe dugta és elgörbült diadéjára rángatózott.

— Bizony azért ez az élet se fenéki tejföl — fakadt ki Róza. — Czifra nyomoruság.

A nő még egy verset jajgatott. Ronda kinosan erőlködött, hogy megvigasztalja. Közben kívülről bejött Kiepert, felemelte Rondát a székről és kijelentette, hogy kikiséri. Az ajtóban eszébe jutott neki valami. Megfordult, a keze hadonászott a levegőben és Róza felé erőlködött, aki már aludt és ezt motyogta a fülébe:

— No, majd megpróbálunk valamit tenni.

Ezt a tanárok a vizsga előtt szokták mondani annak a diáknak, akit át akarnak csusztatni, aki iránt rokonszenvet éreznek. Ronda azonban ezt még egyetlenegy diáknak se mondta, egy diák iránt se érzett rokonszenvet.

VII.

Negyed kilenczre járt és Ronda még mindig nem jött. Az osztály élt a szabadságával, lármázott, hogy belekábult és belebutult. Mindenki kiabált, de senkise tudta miért:

— Ronda! Ronda!

Némelyek arról hallottak, hogy meghalt. Mások arra esküdtek, hogy a gazdasszonyát otthon bezárta a dutyiba, halálra éhezette és most a tanár ur a börtönben hűsöl. Lohmann, Ertzum és Kieselsack csak hallgattak.

Ronda észrevétlenül, hosszú lépésekkel a dobogóra surrant, vigyázatosan a székre ült, mintha fájnának a csontjai. Sokan észre se vették és tovább bömböltek:

— Ronda!

Ronda azonban ezuttal nem igen iparkodott, hogy »megcsipje« őket. Vánnyadt és szürke volt, türelmesen várt, míg szóhoz engedték, a felelőkkel pedig — szinte betegesen — bakafantoskodott. Tíz percig hagyta, hogy egy diákja, akinek különben segíteni szokott, rosszul fordítson. A másikkal nyomban, haragtól tajtékozva, a szavába vágott. Ertzumon, Kieselsackon és Lohmannon közönyösen keresztülnézett, — de csak rájuk gondolt. Azon tépelődött, nem látták-e, mikor tegnap éjjel hazafelé botorkált, egy ház sarkánál, ahol két kezét a falra tapasztva tapogatózott. Azt hitte, hogy beléjük botlott, hogy bocsánatot is kért tőlük. Az esze azonban még most is ép maradt, világosan látta,

hogy nem kell mindent az emberek orrára kötni, ami bensejében elviharozott.

Pokolian szenvedett, hogy ebben a dologban nem lát világosan. Mit tudott a három elvetemült? És mi történhetett tegnap, azután hogy otthagyta őket? Visszamentek a Kék Angyalba? Lohmann visszacsomolygott az öltözőbe?... Frölich színművész sirt; lehetséges, hogy már aludt is. Talán Lohmann keltette fel... Ronda égett a vágytól, hogy őt a legnehezebb részből feleltesse meg. De nem volt hozzá mersze.

Lohmann, Ertzum gróf és Kieselsack folyton fixirozták. Kieselsack a helyzetet kómikusnak, Ertzum megalázónak, Lohmann szánalmasnak találta; de ettől függetlenül mindhárman beleborzongtak, valami titkos rémület szállta meg őket, hogy a zsarnokkal sötét egyetértésben halásztak a zavarosban.

Az iskola udvarán, a tízperc alatt, Lohmann a napfényes falhoz támaszkodott, összekulcsolta karjait és amint tegnap a füstös terem fala mellett a boldogtalanságát hallotta felcsendülni verseiben, Ertzum egyszerre csak ott termett és tompán kérdezte:

— Igaz hogy az asztalon feküdt és aludt? Nem hittem.

— De igen és horkolt. Ronda leitatta.

— Gazember! Ha még egyszer...

Ertzum elszégyelte magát és elharapta a fogadkozását. Némán az iskola járma alá hajolt. Rondánál jobban utálta a saját nyavalyáját. Érezte, hogy nem méltó Rózára!...

Kieselsack ide-oda surrant a diákok közt, a két czinkostárs mellett, és kezét a szájára tapasztva, ferdült szájjal, a szörnyű ujjongástól rázva, odasugta nekik:

— Lépre kerül, meglátjátok, hogy lépre kerül.

Aztán, mielőtt továbbment volna, gyorsan kérdezte:

— Eljöttek ma?

Két társa megvetően a vállát vont. Persze hogy elmennek.

Rondának a színésznő látogatása kötelességévé lett, és annál jobban örült neki, minél inkább összebarátkozott vele. Hogy Lohmann meg ne előzze, mindig elsőnek ment a Kék Angyalba. Elrendezte a nő toalett-szereit, kikereste a tiszta alsónadrágokat és bugyogókat, amit foltozni kellett, félretette egy székre. A színésznő későn jött, mert tudta, hogy Ronda mindezt elintézi. Lassanként megtanulta azt is, hogy szürke ujjait hegyesen összefogja, a nő szalagjának a bogát feloldta, csokrait egyenesre huzta, tüit ügyesen kihálászta a ruháiból. Mikor a nő festette magát, siető karjának rózsás és halvány Sárga játékát lassanként értelmes mozdulatokra tagolta. Arcza palettáján kiismerte magát, a színes rudak és üvegcsék, a poros-zacsok és iskátulák, a zsirosdobozok és szelenczék nevét és mirevalóságát megtanulta; csendben és buzgón gyakorolgatta magát. A nő észrevette előmenetelét. Egy este a tükör elé telepedett egy székre és ezt mondta Rondának:

— Gyerünk.

És Ronda oly gyöngyül megcsinálta a fejét, hogy a nőnek egyetlenegy ujját se kellett kenőcsbe mártani. Csodálkozott is a tanár ur készségén s tudakolta, hogy tanult bele ennyire. Ronda vörös lett mint a rák és valamit dadogott; de a nő kíváncsiságát nem tudta kielégíteni.

Ronda örült, hogy az öltözőben ily sokra vitte. Lohmann most már nem üti ki a nyeregéből. Észrevenné-e például Lohmann, hogy azt a rózsaszín spanyol köpenyt már át kell festetni? Igen, hogyha emlékezetét

Homérosz versének szorgos beemlékezésével megédzette volna! Most kisül, micsoda a hanyagság következménye!... És a földön heverő fehérenemük s a butorok közt úgy surrant át Ronda, mint egy nagy, fekete pók, ügyesen kapkodta ki ezt-azt vékony, begörbitett ujjjaival. Szürke, szögletes kezei alatt suhogva és zizegve simultak ki a porhanyó kelmék. Némely ruhadarab idomokká gömbölyült, amelyeket a ruhák simán megőriztek, — egy karrá, egy czombbá, amire Ronda elfogódottan bandzsított, ezt gondolván:

— Igen ám, — ugy bizony.

Ilyenkor az ajtóhasadékhoz lopódzott, kikukucskált, hogy lássa a nőt, akinek hangja a zongora dörgése közben sipolt és rikoltott, a tagjai beleböktek a füstbe, a bamba, puffadt fejekbe, amelyek mint buta tulipánok egy virágágyban, bámulták. Büszke volt a nőre, megvetette a termet, hogyha tapsolt, felröccsent a gyűlölete, hogyha hallgatott; — és egész különös érzelmekkel viseltetett a terem iránt, hogyha hörgött a kéjtől, mert ekkor a nő mélyen meghajolt és a csupasz mellét odafordította. Ekkor Ronda kéjesen bizsergő fájdalmat érzett...

... Majd berobbant a nő, a tetszés szélrohama söpörte be az ajtón és Ronda vállára tette az esti köpenyét, a nyakát kissé szabad volt bepuderezni.

Amellett még szeszélyeskedett is önagysága. Aszerint következtek Ronda számára a jó vagy rossz órák, amint vagy a vállát nyújtotta felé nagykegyesen, vagy pedig a puderes puffit vágta a képibe, hogy szegény majd megvakult tőle. Ronda nőbuvárló tekintete túl a ruhán és a testen ismeretlen mélységekbe hatolt. Rájött, hogy a ruhadarabokon és a puderen érezni, szinte szagolni lehet a lelket; hogy puder és ruha csaknem egyet jelent a lélekkel...

A művész nő hol türelmetlenül bánt vele, hol pedig barátságosan. És Rondát kihozta a sodrából, ha önagysága hirtelen, minden átmenet nélkül barátságot pózolt. Sokkal kellemesebb volt a dühe... Időnként, előre kiszelt terv szerint kezelte Rondát, de a terv keresztülvitele untatta; mihez tartási szabályokat irt elő saját-magának, amiket betartott ugyan, de minden meggyőződés nélkül. Majd hirtelen adta az előkelőt és modorába enyhén érzelmes árnyalatokat vegyített. Odaadó arcot mutatott; olyant, amelyet minden nőnek ajánlatos használni olykor, hogyha komoly férfival akar kikezdeni. De egyszerre megint félrelökte Rondát mint egy csomó alszoknyát a székről és ilyenkor Ronda — maga se tudta miért — megkönnyebbülten lélekzett fel.

Egyszer arczul is legyintette. Utána sebesen kapta vissza a kezét, jól megnézte, megszagolta és mereven mondta:

— Hiszen maga zsiros.

Ronda irult-pirult. És Rózából kibuggyant a szó:

— Ez festi magát! Ttyhü az áldóját! Hát azért tudta ugy? Titokban saját magán tanulmányozta! Oh, maga — Ronda!

Ronda elképedt.

— Ugy bizony, maga Ronda!

Körültánczolta.

És Ronda boldogan mosolygott... Hát tudja a »névét«, Lohmann mondhatta meg neki és a többiek, bizonyára már kezdettől fogva tudja. Ronda rázkódott az izgalomtól, de ez az izgalom nem volt kellemetlen, hanem inkább jóleső. Ez szeget ütött a fejébe és enyhén elszégyelte magát. Miért oly boldog most, hogy Frölich kisasszony csufnevén nevezte. Mindegy, boldog volt. Azonkívül nem is volt szabad gondolkoznia ezen, Rózácska sörért küldte.

Ronda nemcsak megrendelte a sört, de a vendég-
lóst követte is, mikor a poharakat vitte a termen keresztül, és azáltal, hogy ily módon hátulról eltakarta a poharakat, sikerült megakadályoznia, hogy mások utközben elkapkodják. Egyszer a »Kék Angyal«-hoz címzett vendéglő tulajdonosa azt ajánlotta Rondának, hogy vigye be ő maga a sört. Ronda oly előkelő tartózkodással utasította vissza ezt az ajánlatot, hogy nyomban beléfojtotta a szót.

Mielőtt önagysága ivott volna, így szólt:

— Isten éltesse, Ronda!

Azután elgondolkozott:

— Fura ugy-e, hogy Rondának hívom? Hát bizony ez kissé fura. Hiszen semmi közünk sincs egymáshoz. Mióta is tart már az ismeretségünk? Hogy meg lehet szokni valakit... De nem, nem igaz. Kiepert és a felesége mehetnének akár a fenébe is énmiattam, egy könyvet se ejtenék értük. Maga azonban, maga más...

A szemei lassacskán elmélyültek és megmerevültek. Elmerengve kérdezte Rondát:

— De hát mi lesz, hát *mi a szándéka*?

VIII.

Erről maga Ronda se gondolkozott és csak egy dolog nyugtalanította őt, hogyha estente elvált a nőtől: az, hogy nem tudja, hányadán van Kieselsack-kal, Ertzummal és Lohmannal. Minthogy roppant félt attól, amit ők a tilosban műveltek, azt hitte, hogy minden lehetséges, az emberek között lévő határok pedig nem is léteznek. Künn a »Kék Angyal«-ba vivő utcán egyszer hallotta a lépteiket. Halkította a lépteit, nehogy feltűnjék nekik, hogyha megállapodik. Egy házsarok mögött lesbe állt és észrevétlenül — a fejét elfordítva — rajtuk ütött. A diákok visszatorpantak; de Ronda vidáman, szikrázó tekintettel mondta:

— Nos, amint látom, önök — nemde ugyebár — a művészetre szomjaznak. Ez szép önöktől. Csak jöjjenek, a hallottakat még egyszer élvezzük, közösen így legalább alkalmam lesz megtudni, minő előmenetelt tanusítottak.

A három diák megállott és mert semmiképp sem értette meg a zsarnoknak ezt az ijesztő pajtáskodását, így folytatta Ronda:

— Minthogy látom, miképpen készülnek, s ezuttal fogalmat alkothattam magamnak általános műveltségükről is, megjegyzem önöknek, — igen ám ugy bizony — hogy e tapasztalatom majd súlyosan latba esik az évvégi bizonyítványok idején.

Lohmann karon ragadta, a másik kettőt pedig előre küldte. Lohmann fanyalogva ment vele; de Ronda minden teketória nélkül a hetedikes kuplójáról kezdett beszélni.

»Bolygó szerelmem sir fel epedezve« idézte Ronda. A szerelem mint elvont dolog, mint absztraktum egyáltalán nem sir fel. Minthogy azonban ön a szerelmet ugy akarja látni, mint a saját lelkiállapotának megismerését, perszifikációját, és minthogy ez a költői csapongás önből kitor és egy állítólagos ezüst tó mellett sir, hagyján. Nekem azonban, mint tanárjának, meg kell jegyezmem, hogy az említett lelkiállapot egy hetedikeshez, egy olyan hetedikeshez, akinek nincs rendben a szénája, semmiképp sem illik.

Lohmann megriadt és elkecseregett, mert a lelke egy darabját Ronda száraz ujjai között nyomogatta s így szólt:

— Ez, tanár ur, elejétől végéig költői szabadság. Merész és hazug játék, *l'art pour l'art*, ha tetszik ismerni ezt a kifejezést. A lelkeimmel semmi köze sincs.

— Igen ám, tulajdonképpen — makogta Ronda. — A dalocska sikerét — jól jegyezzük — egyedül a színművész nő lendületes előadásának köszönheti.

Ronda e név említésére halhatatlan büszkeséget érzett, amit azzal fojtott el, hogy a lélekzetét visszatartotta. Többet nem is beszélt róla. Korholta Lohmann regényes költészetét s Homérosz szorgalmas tanulmányozását ajánlotta neki. Lohmann azt állította, hogy Homérosz néhány költői passzusát is régen túlhaladták már. A haldokló kutya, amelyet Odysseus visszatérésénél rajzol Homérosz, sokkal jobban megvan írva Zola regényében, *La joie de vivre*-ben.

— Ha tetszett róla hallani a tanár urnak — tette hozzá.

Végre a Heine-szobor elé értek és Ronda parancsoló hangon, boszusan kiáltott az éjszakába, Lohmann felé:

— Nem! Soha!

A város kapuja elé érkeztek; Rondának el kellett volna válni. Ehelyett azonban Kieselsackot magához intette s tovább ment vele a sötét réteken:

— Most menjen Ertzum barátjával — szólt Lohmannhoz. Hirtelenül minden atyai gondját Kieselsackra összpontosította. Ennek a diáknak családját Kiselsackrai meglehetősen ziláltak voltak. Az apja éjjeli rév hivatalnok volt, Kieselsack azt mondta, hogy a nagyanyjánál lakik. Ronda pedig elgondolta, az az öregasszony nem igen korlátozhatja éjjeli kiruccanásait. És a »Kék Angyal« kapuja sokáig nyitva volt...

Kieselsack sejtette, hova akar kilyukadni. Így szólt:

— Bizony a nagyanyám néha el is agyabugyál.

Ertzum Ronda éber tekintetének hatása alatt ökölbe szoritotta kezét, pár lépéssel haladt a tanárja előtt és tompán mondta Lohmannnak:

— Ajánlom az öregnek, hogy ne legyen hepcziáskodjék, mert most czudarul megjárhatja. Végre mindennek van határa.

— Csillapódjál — mondta Lohmann. — Ne ragadtasd el magadat.

Ertzum tovább szikrázott:

— Most bevallok neked valamit... Itt magunk vagyunk, lámpa sincs, a legközelebbi rendőr csak Blöss asszony háza előtt áll. Ha megfordulok és leütöm őt, ugy-e nem fogtok le... Az a lány... az a lány egy ilyen hitvány, egy ilyen dög karmai között van! Az ő hamvas szüzisége!... Meglátod, valami iszonyu történik!

Ertzum egyre jobban belemelegedett, mert érezte, hogy csodálják. Ez nem zavarta, a hetvenkedését se szégyelte, mert ma képesnek érezte magát mindenre, ma állta a szavát.

Lohmann vonakodott.

— Kétségtelenül nagy dolog lenne, ha agyonütnéd — jegyezte meg fáradt hangon. — Csakhogy egyetlen merő bátor felszökni se merünk megtenni... egy ajtót se merünk felszakítani... inkább mögéje bujunk és félünk, hogy megcsipnek, attól tartunk, hogy valaki belülről kinyitja.

Lohmann hallgatott, feszülten várta, hogy a társa a szemébe mondja, leleplezze, hogy Dorn Breetpoot asszonyt szereti. Gondolatban egy revolverrel játszott, amely ilyen esetben mindig készen várt rá... De valamását nem hallotta meg, szétpukkant a levegőben.

— Más kérdés az, — és Lohmann elhuzta a száját — hogy megteszed-e. Persze hogy nem teszed meg.

Ertzum vadul hátratorpant, Lohmann látta jól, mert Blöss asszony lámpája már odavilágított, hogy a barátja elalél, az ájulat környékezi. Megragadta a karját:

— Ne bolondozz!

Lohmann tetette magát, hogy el se hitte a rosszullétét:

— Ugyan kérlek, hisz ez nem is komoly ügy. Nézd meg ezt az alakot, kérlek. Ezt gyilkolnád meg? Ezen csak mulatni lehet, az ember a vállát vonja. Nem szégyelnéd, ha az öreg Rondával együtt kerülnél be az ujságokba? Ez erpromittálna.

Ertzum nehéz, sűrűvérű szédülete elült, Lohmann kissé megvetette, hogy így hamar magához tért.

— Látod, — jegyezte meg — alultok se tenned kellett volna valamit és nem tetted meg. Kértél Breetpoot-tól pénzt?

— Neem.

— Látod. A gyámod elé akartál lépni, be akartad vallani a szenvedélyed és azt, hogy el akarsz szökni a nővel, hogy már férfi vagy és hogy inkább szolgálj két évig, minthogy a kedvesedet egy fenevad tökretegye. Miatta mindent otthagytál volna: ezt akartad.

— Semmit se értem volna el.

— Miért?

— Pénzt ugy se adott volna. Csak erősebben fogott volna. Most nem is találkozhatnék Rózával.

— Lohmann is valószínűnek tartotta, hogy a gyám így cselekszik.

— Tudunk neked háromszáz márkát keríteni — mondta hanyagul. — Ha meg akarsz vele szökni...

Ertzum a fogai közt sziszegte:

— Köszönöm.

— Nem? Akkor nem.

Lohmann halkán és kajánul nevetett.

— De igazad van. Az ember százszor is meggondolja, grófnővé tegyen-e valakit. És Róza másképp nem hajlandó.

— Én nem akarnám másképp — mondta Ertzum megtörten és egyszerezien. — De ő sehogyse akar... Ő, ha tudnád. Sennkise sejtí, hogy vasárnap óta kétségbe vagyok esve. Nevetséges, hogy ti úgy beszéltek velem, mintha még mindig a régi lennék, — és én is úgy beszélek.

Hallgattak. Lohmann nagyon elégedetlen volt; érezte, hogy megrontották, sértették Dorn Breetpoot iránt való szerelmét, mert Ertzum e kómikus nő miatt szintén tragikus helyzetbe sodródott. Ertzum és Róza nagyon is közel kerültek hozzá.

— Nos? — kérdezte Lohmann, homlokát ránczolva.

— Igen, vasárnap történt, mikor kirándultunk Hünengrab-ba, veled, Kieselsack-kal és — Rózával...

Róza egészen velem, kivételesen Ronda nélkül: olyan boldog voltam. Biztos voltam a dolgomban.

— Igen. Eleinte kitűnő kedved volt. Olyan ricsaj csaptál.

— Igen. Ha erre a ricsajra gondolok, — ez azelőtt volt, — akkor még más ember voltam... Reggeli után az erdőbe mentünk, Róza és én; te és Kieselsack aludtatok. Nekiduráltam magamat; az utolsó pillanatban inamba szállt a bátorság. De azért olyan jó! bánt velem, sokkal jobban, mint veled... ugy-e?... Csak a vakkoláshoz vártam. Pénzt vettem a városhoz, biztosan hittem, hogy vissza se megytem a gamosba, az erdőn keresztül egyenesen az állomásra szaladunk.

Elnémult. Lohmann meglökte.

— Talán nem szeret — eléggé?

— Azt mondta, hogy még nem ismer. Nem tartod ezt ürügynek? ... Pedig akart, mindketten el voltunk határozva; de azt mondta, hogy könnyen becsukhatják, mert elcsábított egy kiskorut.

Lohmann dühösen küzdött a nevetéssel.

— Ez a hidegség — válaszolta erőlködve — nem helyes. Legalább azt hiszem, hogy te sokkal jobban

szeretted őt. Meg kellene fontolnod, nem lenne-e okosabb, hogyha ezután félárbozcra eresztenéd a vitorlát . . . Nem érzed, e kirándulás után nem érdemi meg, hogy egész jövődet odavesd neki?

— Nem, nem érzem — mondta Ertzum komolyan.

— Akkor semmit se lehet csinálni — felelte Lohmann.

Thelander pap házához értek. Ertzum a póznán felmászott az erkélyre. Ronda Kieselsack és Lohmann közt állt és utána nézett. Mikor Ertzum belépett az ablakba, Ronda révetegen elindult. Arra gondolt, hogy Ertzum újra lemászhat, ha kedve szottyan . . . De Ertzumontól nem tartott; megvetette az együgyűségét.

A két diákot visszavezette a városba és Kieselsacket elkalauzolta addig a házig, ahol a nagyanyja lakott s átadta a nagyanyai fenhatóságnak.

Aztán Lohmann is elvezette az atyai házba, hallotta amint a kapu bezárult, látta, amint a fény fönn felgyulladt, nyugósen várt, amíg kilobbant és aztán még egy darabig várt. Semmise történt.

Ronda csak aztán mert léfeküdni.

IX.

A kíváncsiakat mind elriasztotta Ronda a művészszoba ajtaja elől. Az idegen matrózok azt gondolták, hogy ő a gazda, aki az artistákat felfogadta. Azok, akik nem a társulat direktorát sejtették benne, azt hitték, hogy a művészgárda egyik tagjának az édesapja. Közül pedig ültek azok, akik ismerték és sunyin vigyorogtak fölötte.

Eleinte hangosan gunyolták. Ronda nem törődött velük. Neki itt különös jogai voltak. A többiek csakhamar rájöttek erre. Érezték, hogy ők itt a megalázottak, akik olcsó pénzükért báméskodnak — és Ronda megértő tekintettel tárta fel Frölich Róza színművésznő, mindnyájuk közös vágya előtt az ajtót. Akaratuk ellenére tisztelni kezdték Rondát és hiába igyekeztek, nap-nap után kevésbé sikerült őt nevelésnek látni. Csak a háta mögött sugdosódtak, a nagykereskedések hátró irodáiban. Az első hírek, Ronda új élete folyásáról, innen szivárogtak ki. A városban nem hitték el azonnal. Az öreg Ronda régi diákjai egyik nap azt állították, hogy bezárta a gazdasszonyát a dutyiba, másnap megint valami mást pletykáltak. Ez rá vallott, az egész város nevetett rajta.

Egyik fiatal tanár, a legöregebb professzornak, egy nagyothalló aggastyánnak védelme alatt, elment a »Kék Angyal«-ba és meggyőződést szerzett az igazságról. Másnap reggel, a tanári szobában, a süket professzor fenkölt szónoklatot tartott a tanári állás méltóságáról. A fiatal tanár cinikusan mosolygott hozzá. A többiek félrenéztek; sokan a vállukat vonogatták. Ronda megrémült. Ugy érezte, hogy az ő hatalmi területére betörnek. Az álla csattogott és azt nyögte ki:

— Ehhez önnek — jól jegyezzük meg — nincsen semmi köze.

Még egyszer megfordult.

— Az én méltóságom — nemde, ügyebár — a legszemélyesebb magánügyem.

Néhányat nyeldekelt és reszketve ódalgott el. Még ielutról is vissza szeretett volna menni: Napokig keserítette az a gondolat, hogy nem tisztázta ezt az ügyet. Ki kellett volna jelentenie, hogy Frölich Róza színművésznő különb valamennyi tanárnál, szebb, mint a süket, öreg professzor, még az igazgatóhoz se mérhető. Nincs több olyan kiváló teremtés, mint ő és méltó Rondához, magasan fölötte áll az egész emberiségnek és mindenki halálos bünt követ el, aki megbántja, vagy kételkedik benne.

Csakhogy ezek a vélemények sokkal mélyebbre voltak rejtve, sokkal hozzáférhetlenebbek voltak, hogysen akárki fiával közölhette volna. Ezek a vélemények pokolian fojtogatták; magányos szobájában rohamok fogták el, hogy a fogát csikorgatta és az öklét rázta.

(Folytatása következik.)

Finále.

Vonat. Sok minden elmarad: hegyormon vár
(alján havas holt csik a víz), zárt, zöld zsaluk,
megutált városok és vén elunt faluk.
Vörös viharfelhőket gyűjt a szemhatár.

Álom. Kék szédület. Oh! minden messze már
és vár — jaj! biztosabb talaj az ingovány —
a vigaszom: tükröbenéző mély magány.
Tik-tak, az óra jár; tik-tak, éjfélre jár.

Emlémem komor vár halvány bus asszonya
zord éjidőben áthajol a kőfalon:
Fehéren libben s elnyeli az éjszaka.

A test felett reggelre áll már hóhalom,
fagyott már fönt a könyek fényes csarnoka.
Csak hull a hó s lent egyre nő a hóhalom.

Vajda György.

Saison.

Mrs. Freedom.

-- jun. 20.

A reporter üres érzéketlenségével néztem Mrs. Freedomra, aki egyenesen Connecticut államból poty-tyant ide a szálloda halljába. A fején ügyvédi barett volt, a lábán zokni, ellenben az ajkán mosoly ült, — a szó szoros értelmében ült — mint egy karosszékben, elterpeszkedve, kényelmesen. Lehetett százhuszonöt éves, amely kort meg nem tagadó frissességgel lüktettek szavai felém a fogain keresztül. A szavaknak ez nem esett nehezükre, mert a fogak és fogpadlás közt ür volt, — és én gondoltam is, hogy éppoly joggal tarthatta volna a hófehér gyöngyöket a kezében, mint a szájában.

— Lássá, kedves reporter ur, — mondta — a mi államunkban már van a nőknek szavazati joga. Igaz, hogy mindez még csak újabb keletű vivmány nálunk is, mert például én még szavazati jog nélkül születtem.

— Hány éves a kisasszony? — kérdeztem.

— Hetvennyolcz — felelte frissen.

— Csak? . . . Érdekes! Legalább százhusznak véltem . . .

— Ó! Ó! . . . Ön nagyon tévedt. Én a fiatalabb nemzetséghez tartozom. Azok közt, akik a kongresszusra eljöttünk, csak kevesen haladták túl a kilenczven esztendő korhatárt; legnagyobbbrészt innen vagyunk a nyolczvanon. Beg your pardon!

Lehajolt, hogy cipőjére ráhajolt alacsony harisnyáját rendbeszedje. Majd így folytatta:

— Nem tartozunk a harczoló suffragettek csoportjához; mi a békésebb eszközöket választottuk céljaink elérésére. Meeting és kongresszus: ez a mi fegyverünk. Szónoki fogások, oratori fordulatok a mi lándzsánk, melyet a férfinem makacssága felé irányítunk. Ha én kinyitom a számat... beg your pardon...

Ujból megigazította zokniját.

— Ha kinyitom a számat, — folytatta — az a férfiak számára rettenet és rémület! Ó, vége a szelid flörtöléseknek, melyek eddig köztünk és a férfiak közt folytak. No, no, sir! No flirtations anymore!... Asszonyi kebleink többé nem dobognak... Mit néz?

— Hogy mit nézek?... Tetszett mondani: asszonyi keblek...

— Igen; többé nem dobognak ostoba, vagy mint nálunk mondani szokták, stupid szerelmek felé. Ez az, ami belőlünk rég ki van irtva. Önökben, férfiakban az élet legkomolyabb körülményei közt sem hallgat el a bestiális ösztönök szózata. Nem, uram, ön hiába is tiltakoznék! Én nagyon jól tudom, hogy ön ebben a pillanatban is, amikor velem beszél, nem képes elfojtani magában azt a bizonyos érzékenységet, melyet nőiségem önkéntelenül és szándék híján elvesztett önben. De én vértézve vagyok mindenféle brutális tolokodások ellen... beg your pardon.

Ismét lehajolt. Ezalatt volt időm rajta konstatálni, hogy csakugyan vértézve van. Ebben a pillanatban jelentette a portás, hogy a kocsí előállt.

— Megyek a megnnyitó ünnepélyre — mondta Mrs. Freedom. — Ha akarja, velem jöhet. Nagyon szép lesz: ott leszünk valamennyien és miniszterek, polgármesterek fognak minket üdvözölni. Na, jöjjen.

Ezzel karomba akaszzkodott és cipelt magával a kocsí felé.

— Meglátja, milyen szép lesz — sugta fülembe, amikor már a kocsiban ültünk. — A rendezőbizottság kijelentette előttem, hogy Napoleon megkoronázása óta nem láttam olyan fényes ünnepséget, mint amilyen a mai lesz...

— Első, vagy harmadik Napoleon? — kérdeztem.

— Ó, maga rossz ember! Hisz első Napoleon koronázásakor én még gyermek voltam és nem vehettem részt az ünnepségeken.

Hallgattam, de magamban azt gondoltam, hogy Mrs. Freedom sohasem volt gyermek. Egyszer udvariasan felsegítettem makránczos harisnyáját a lábszárára, de nem volt neki — lábszára.

A teremben egy nagyszerű érzés fogott el. Ahogy a megtömt padosorokon végignézttem, évezredek sulya nehezedett rám. Meghatottsággal gondoltam szegény megboldogult nagyanyámra, aki husz év előtt halt meg nyolczvanöt éves korában, ahelyett hogy most itt ülne az első padosorokban kortársai között.

Kezdődtek a beszédek.

— Lédüsz ond zsuntlemön — kezdte a magyar fogadóbizottság egyik hölgytagja.

— Hángzatos nyelv a magyar nyelv — sugta fülembe Mrs. Freedom.

A miniszter is tartott egy üdvözlő beszédet.

— Di goverment of Hungari — mondta akadozva.

— Di goverment of Höngeri — ismételte és megint megakadt.

Aztán megtörölte izzadt homlokát és olvasta:

— »Di göverment uf Hangeráj szalut... szalöt... szelát... szalát... di membersz... membörsz... of di internacionál... internésionál... intörnésnl...«

Az egész gyülekezet odavolt a boldogságtól, mely csak fokozódott, amikor a város polgármestere a következő magyar szónoklatba fogott:

— Médám és mészjő... zsö fu szalu án notrè fille nòtre belle Budapest, zse... zsö... zso... szojéz le bienvenu...

Mrs. Freedom odavolt a boldogságtól, az elragadtatástól. Ebben a pillanatban búbajos volt és csunya. Nem tudtam levenni róla tekintetemet. Próbáltam szemem behunyni, de akkor is kísértett egész alakja, barettje, harisnyája, mosolya, mint valami káprázat. Végül valami mégis elvonta tőle figyelmemet.

Gyerekek vonultak fel a pódiumra, hogy virághódolatukat lerakják a kongresszus lábához. Volt köztük olyan, aki a soxleth-apparátust is magával hozta. Mrs. Freedom szemében könnyek csillogtak fel.

— Mért sir? — kérdeztem.

— Arra gondoltam, — felelte — hogy hol lesznek már ezek a gyerekek, amikor én a hetvennyolczadik nemzetközi kongresszuson még vígan fogok szónokolni. Beg your pardon...

Léhajolt. Én szokott cinizmusommal nagyot csipitem a karján. Ezalatt ő megigazította harisnyáját...

Másodszor a halászbástyán találkoztam vele épp akkor, amikor egy kétméter magas korláton könnyedén átugrott.

Maitre Jacques.

INNEN-ONNAN.

Báró Kornfeld Mór. Két ember, legény, lány, egymásé lesz és a boldogságuk nem lehet olyan exkluzív, hogy kettőjükön túl hallgatnának róla. Pedig az egész az ő magánügyük és az égi és a földi közigazgatáson kívül senkinek sincs köze hozzá. És a Kornfeld báró esküvőjéről — mégis — hónapok óta beszéltek, hogy *meglesz*, most hónapokig beszélnek róla, hogy *beszélnek* róla, nem a plebejus érdeklődés, a jött-ment kíváncsiság tolokodó érdeklődése, inkább valami meggyőződés, hogy a plutokrácia, a pénzdinaszták családi politikája publikus dolog és egy helyén, idején elrebegett »igen« a mi koldus, mindennapi életünkbe is belevág. A Kornfeld—Weiss házasságot ez a plebiscitum szimpátikusan fogadta és szeretettel nézte az új párt, ahogy a szerencse biborában, a boldogság napsütésében ég. A legnagyobb ajándék, ami az itt fölhányt aranyhegyek közt csillogott, a vőlegény és a menyasszony ajándéka, volt két név: a Kornfeld Zsigmondé és a Weiss Manfrédé, amely mögött — részben már az új Magyarország történetében — a publicae honestas gyémántfedezete áll.

4 **Bor és költészet.** Boldogult Villon óta egész az angol poeta laureatus-ig e két kulturtermék szoros kapcsolatban áll egymással, s ha matematikusok lennénk, egészen könnyen fölállíthatnánk egy egyenes arányt, amelynek alapján még az Engelek is igazolnák a legifjabb magyar költők minden természetes alapot nélkülöző működését. De szerencsére, már mint a magunk szerencséjére, a számok iránt csak az osztálysorsjátékban érzünk szimpátiát s így minden különösebb szivfájdalom nélkül hagyjuk félbe az egyenlet fölállítását s inkább az angol udvari költők számára tartjuk fenn meleg érdeklődésünket, akiknek bormegváltási átalányát veszély fenyegeti. Az angol parlamentben ugyanis kíváncsiskodni kezdtek egyes képviselők, mikor a poeta laureatus-i állás betöltéséről volt szó, hogy tulajdonképpen hány verset csinál évente a koszorú poeta a kapott borátalányért? És ha ennyit csinál, miért csak ennyit? Nem telnék-e több bor s a bor révén több vers abból a hatszáz koronából? Persze, ilyen dolgok felől még egy angol miniszternek sincsenek megbízható adatai, különösen ha meggondoljuk, hogy egyes poéták még a borátalányt is gineverbe fektették volna be, mint Poe Edgar is, aki szivesebben volt Amerikában egyszerű alkoholista, mint Londonban udvari költő. Különbözők éről jut eszünkbe, hogy milyen szép lenne, ha nálunk is kreálnának egy poeta laureatus-i állást, persze Tokajon, esetleg borászati főszakfelügyelet czimén. A költő annyi bort ihatna, amennyit akar. Mert ha sokat inna, sokat is írna, ha pedig végképp Noe álláspontjára helyezkednék, megszűnne költeni s ez még inkább megérné az elfogyasztott bor árát. Már tudniillik föltéve, hogy a magyar udvari költőt az Akadémia nevezné ki.

* * *

□ **Alapműveltség.** A színészeket czentul nem úgy veszik fel, hogy jön a jelölt és szaval, énekel vagy füttyöl valamit, hanem úgy, hogy előbb megvizsgálják az alapműveltségét. E czélból a felvételi vizsgára meghívják egy irodalmi és általános műveltségi tanár urat, aki föl fogja tenni a megfelelő keresztkérdéseket. Kell-e ez? Nem kell. Ez megint az álszemérem szülötte, ez a rendszabály. Szégyellik a szobalányokat, s ebből az következik, hogy a színészfölvevők alapműveltségével van baj. Mert ők nem tudják, vagy nem akarják tudomásul venni, hogy a szobalányból csakugyan lehet nagyszerű vidéki operett-primadonna, sőt esetleg pesti is. Valamint a borbélylegény sem rossz szerelmes színész. Nincs ezen semmi. Nem kell röstelleni és továbbra is csak tehetségre tessék megvizsgálni a jelentkezőket. De arra aztán annál hozzáértőbben. El nem vitatható, hogy a színészet is szabad pálya, csakugy mint például az ujságírói, vagy a bankigazgatói. Színész, ujságíró, bankdirektor mindenki lehet, aki tud lenni. Bolondság a színésztől dr. Bánk-Bán életrajzi adatait, az ujságírótól a tökéletes helyesírást, a bankigazgatótól az angol export-törvények ismeretét megkövetelni. Haszontalan és fölösleges dolog, amitől sem a színházak, sem a lapok, sem a törpe-bankok nem fognak megváltozni. De nyilván nem is kell hogy megváltozzanak, mert ha nem kellene olyanoknak lenniök, aminök, akkor nem is volnának olyanok.

* * *

4 **A remetevasgyári tragédia.** A tankönyvcsinálóknak bele kellene venni a tanítónőjelöltek olvasókönyvébe Vojtkó János és Szentimrey Márta történetét. Mert ez a történet az élet legbanálisabb történetei közül való, leszámítva azt a végzetes istentiszteletet, amelyen Szentimrey Márta átlőtt mellel bukott a templom márványára. A tragédiának talán nem is ez a második fele az igazán tragikus, hanem az a hosszú, sivár és szótlan küzdelem, amit majd minden falusi tanítónőnek meg kell vívnia férfiu komiszszággal és brutalitással, s amiből, ha győztesen kerülnek ki a Szentimrey Márták, ujságszenzációk nem kívánatos sara fröccsen rájuk a kiontott vérükön kívül. A pap

szerelmével üldözi a leányt, akinck ő a főnöke, fenyegeti, hizeleg neki, minden eszköz alkalmas egy eldugott kis rutén faluban, aztán mikor semmi sem használ, jön a rágalom mérge, a káprédikálás s végül a Browning. És ahol nem jön a Browning, ahol nem ilyen erősek a Szentimrey Márták, ahol félti az állást az a szegény, nyomorult, agyonhajsolt leány? Vojtkó János gyilkos merénylete kinosan érinti a papság egy részét, pedig nem a gyilkos merényletért kellene legjobban szégyenkezniök. A remetevasgyári plébános esete ezen a ponton szinte páráját ritkító, egyedülálló jelenség, s hangsúlyozzuk, nem is ez az egész tragédiában a legmegdöbbentőbb. Hiszen végre csakugyan örült is lehetett az a szerencsétlen ember, de ami az örültséget megelőzte, ami tipussá teszi Vojtkó Jánost, ez az a kényes pont, amit olyan szörnyű óvatossággal kerülnek ki a tanfelügyelők és püspökök, s ami még sokáig eleven husba vágó, nyitott sebe marad a vidéki magyar társadalomnak. És azért kellene a tankönyvcsinálóknak ezt a történetet elolvasatni azokkal, akik tanítónők akarnak lenni, mert banális, mert mindennapos s mert ők is tragikus hősei lesznek egyszer, akkor még inkább, ha a nevüket nem írják ki az ujságokba.

* * *

4 **Már megint.** Igen, már megint az isteni Gábriel, a kitűnő talián Rübészal, a kőzevő, kardnyelő és többször elárverezett kopasz borügynök és világhírű költő az, kiről e kis dal melódiázik. Sajnos, csak a régi motívumot variálva, mert a lángeszű kulcsregényíró és rimbüvész állandó leitmotívját a reklám üstdobján most is hamisítatlan olasz csirkefogóság szólaltatta meg. Legutóbb a firenzei érsek előszavával adott ki egy könyvet, aminck tartalmával pikáns ellentétben állott a szentelt ajkáról jövő ajánlás. De persze, amint sejtethető, a firenzei érseknek annyi köze sem volt az egész előszóhoz, mint D'Annunzióknak a jó izléshez és tisztességhez. Mire azonban a botrány kipattant, akkorra az isteni Gábriel már zsebében csörgette az aranyakat és ravaszul mosolygott rózsaszín szakálába. Ravaszul, mint egy igazi borügynök, akit pezsgőgyárosnak tartanak a vidékiek, mert málnaszörpöt árul. És bár nem szivesen teszszük, mégis igazat adunk neki. Ahol olyan türelmesek vagy naivok az emberek, hogy egy borügynöktől harmadszor is be hagyják magukat csapni, ott Rübészal mesternek van igaza, még a firenzei jámbor patriárka rovására is. Zseniális fiu, az bizonyos. Nálunk már régen megpofozták volna.

ZENE.

Popper Dávid hetven éves. Apáink még gyönyörködhetek a művészetében, nekünk már csak a görög derü jutott, amely bearanyozza öreg napjait. A fáradt, fanyar és unott pesti arczok közül felvidítón ragyog ki lángoló és naiv tekintete és örök mosolya, amelylyel az élet Janus-arczába tekint, egy magasabb rendű lény fölényével fogadva a végzet kopogtatását az élet ajtaján csakugy, mint az öröm csillagának kigyulását. A tündöklő optimizmus tüze lobog szemében, az élet-gyönyörű, mondja hetven esztendő után e tekintet, az élet gyönyörű, szeretni és akarni kell és sohasem csüggedni, mert minden fájdalom és minden bánat elenyészően csekély ahhoz a nagy boldogsághoz, képezt, amelyet az élet ad; ha elborult is az ég felettünk egyszer a legzivatárosabb ég is kiderül, ha nem nekem, hát neked . . . Derüsen, mint egy ifju szerelmes, ment át az élet kertjén, teljesen elmerülve az élet ragyogásába, fényébe és melegébe, inkább gyönyörködve és élvezve, semmint hasztalan okoskodásokkal töltve napjait, egyetlen czéllal: hogy soha és senkinek rosszat ne okozzon, mindenkin segítsen, mindenkinek csak fellendítsen, életkedvében megerősítsen, mert — szerinte —

ez emberi kötelességünk; életkedvre hangoljon és pedig nemcsak művészetével, de személyes érintkezésének boldogító vidámságával is. Egész életében férfiasan küzdött a bánat ellen és legyőzte. Sok és nagy fájdalmát bölcsesége megőlte, senkit soha a saját szomorúságának ízével nem keserített, a saját baját is szellemének színes és káprázatos ruhája alá rejtette. A könyve is ugy csillogott, mintha mosoly lenne. Szellemes mondásai megett azonban világnézet, életfilozófia, mély és érett bölcsesség rejlik és gyönyörködtet bennünket, fiatalokat, akik hiszünk az életben és örülünk, ha ez a hit megerősítésre talál. A Popper Dávid boldog öregsége biztatónk és vigaszunk. Egymagában azzal, hogy ő *van*, hogy láthatjuk néha, megerősödik bizalmunk az életben. E tiszta és fenékölt öregség, e magasztos és zavartalanul harmónikus lélek, amelynek tükrét gyűlölködés, keserűség, unalom és féltékenység sohasem homályosította, bizonyosság szemünkben az élet szépsége mellett. Az élet hivatásait mindig megvettette, a boldogságot bensőjében kereste. Mint patriárkát a gyermekek, ugy keressük fel őt ezen az ünnepen, hódolattal hajtjuk meg előtte fejünk, áldását kérjük és szeretettel csókoljuk kezét.

f. gy.

Művészet.

A modern képtár. A Szépművészeti Múzeumban most szépen együtt vannak a modern magyarok és ismét szépen együtt a modern idegenek. Nem róluk akarunk beszélni, mert hiszen többé-kevésbé ismertek, hanem csak arról a kétségbevonhatatlan tényről, amelyet így együtt reprezentálnak, arról, hogy a múzeum kicsi. A szegény modern magyarok nagyon szorongának és az idegenek nemkülönben. Nem szabad őket ilyen kellemetlen helyzetben hagyni. Annál kevésbé, mert hiszen a múzeum jellegéhez sem való ez a mai állapot. A múzeum klasszikus része egyike a világ ha nem is leghatalmasabb, de legfinomabb gyűjteményeinek. És a klasszikus gyűjtemény kvalitásai szabják meg az egész múzeum nivóját. Éppen azért: valamint a Moulage-gyűjtemény gipszeit sem lett volna szabad felállítani éppen az előkelő szomszédság miatt, azonképpen a modern képtár kevésbé megállapodott értékeinek sincsen itten semmi helyük. Ilyen értékek pedig itt éppen elegendőek vannak. A magyar részben a jelenlétük természetesen, mert végre is a magyar festőművészet dokumentumaira nekünk teljes egészükben szükségünk van és itt nem lehetünk válogatók. Hogy a külföldi vételeknél sem voltunk válogatók, abban viszont az állam vásárlóbizottságai a ludasok, amelyek a hajdani nemzetközi tárlatokon kissé nagyon is vendégszeretőek voltak a hozzánk lerándult külföldi művészekhez. A jövőben ez a kétféle anyag természetesen kétféle elbánást követel. A magyar festőknek állítsanak fel egy külön múzeumot, amelyik mutassa meg a magyar piktúra fejlődését — egytől mindörökké. Hanyatlási korokat csakugy, mint a virágzás idejét, ennek a múzeumnak történeti jellegűnek kell lennie. A Szépművészeti Múzeum pedig maradjon az abszolút értékek gyűjteménye a modern részben csak ugy, mint a régiben. S aki a nagyon tisztelt idegenek közül nem oda való, annak adják ki az utját. Mindjárt lesz hely elég.

Jó barátai és rokonai örömmel vészik tudomásul, hogy ön is bersonozza cipőit. Az új Berson gummisarok utolérhetetlen.

IRODALOM.

Rokokó.

— Szabolcsi Lajos versei. —

Ime, egy új romantikus költő, akinek hangja, témája, egész lírája, sőt magának létezésének föltételei is egy elfinomodott, raffinált kultúra üvegházának mámorító atmoszférájában lelik magyarázatukat. Régen elfonnyadt, lehullott és a termőfölddel egygyé lett májusok porából ritka és különös színű virágok fakadnak a trópusokan bágyasztó emlékektől terhes levegőben. A föld, amiben csirát eresztett a mag, valaha igazi esőtől ázott, igazi szélről porhanyó, még érzik rajta az erdő termékeny csendje és fülledtsége, de a belőle sarjadt virágot színes ablakokon átszűrt napfény gondos, óvatos és mindennel számotvető kertészkezek munkája szőlithatta csak életre. Ezek a virágok gögös, tiltakozó arisztokraták már pusztá létezésükkel a demokráta természet ellen. Melegházi növények, de szépék, gazdagok, beteltek, nincs rajtuk félig fejlett levél, elsatnyult ág, amit sajnálnunk kellene. Finom hollandi vázában egy csokor belőlük előkelő, diszkrét világítású szalón asztalára való, ahol parókás urak és kisasszonyok rokokót játszanak a huszadik században és a versaillesi kertek vendégeire gondolnak, akik őszintén szerették a lantalakura nyírott fákat és a rózsákból kirakott arczképeket. Elkényeztetett, mindennek csak a javát megkívánó, válogatós és válogatott társaság ez, amelynek közepén könnyed bókkal hajlik meg a költő és enyhe pátoszszal szaval a hercegnőknék a távol délutánban uszó szigetről, amelyen senkisé sem született.

*Egy öreg herceg látogatja néha,
Fehér botjával csöndesen zörög,
Selyem párnákkal vár reá a csolnak,
Ugy reng a partnál, amint kikötött.
S ha hazatér a rózsaszín szigetről,
Ugy érzi, hogy egy évvel öregebb...*

Az illúzió teljes. Már halljuk az apró, fehér kezek tapsát s egy mély sóhaj száll át a selymek zizegése közt, de a poeta tovább mondja a verset:

*És megfordul és visszaint remegve
S halkán kimond egy francia nevet.*

Cithére álompartjai eltűnnek a ködben és mi Budapesten vagyunk, ahol azért előkelők a francziák, mert francziák, ahol a smokkok Páris az aranyplombbal együtt viselik a szájukban. De ennek a Budapestnek hamis értékeként olyan könnyen hevülő, kellemetlenül parvenü áradatában egy percze sem tévesztjük el szem elől a fiatal költő alakját, aki művész módjára éli át a játékot a komédiások között. Lírája nem tulságosan széles skálájú, inkább dekoratív szépségekben gazdag és a gót ornamensek csipkészetének finomságára emlékeztet. Szekundér költészetnek lenne kedvünk nevezni, amely magából a művészetből és irodalomból kapja impulzusait. Szabolcsi a város költője, a nagyvárosé, amely képekért, szobrokért, Pucciniért, a tornyos villákért, színésznőkért és Henry Becque-ért lelkesedik, amely egy operai diszleten keresztül élvezi a természetet és amelynek a nyári égen uszó felhők Corot képeit juttatják az eszébe.

A városi embereknek ezt a természettől való eltávolodását jellemzően tükrözi vissza a Rokokó-nak majd minden

JORICIN

Igen kellemes ízű, biztos hatású, enyhe hashajtó! Nagy üveg 1 korona, kis üveg 60 fillér, 6 koronán feletti franco küldenek a készítő: Basch és Szamosy gyógyszerészek, Budapest, VIII. kerület, Rákóczi-ut 25/B. szám.

verse s ennyiben lélektani dokumentuma nemcsak írójának, de közönségének is. Ezentul egy választékos izlésű, melanchóliára hajló, olykor hüvösen tartózkodó fiatal poéta karakterisztikus profilját látjuk előtűnni a sorok mögül aki első könyve, a *Vasárnapok* óta mindenképpen előbbre jutott azon az uton, amelyen megindult.!

Carpaccio.

Kun József emléke. A csendes, halk szomorúságok költője már egy esztendő óta ott folytatja tovább az álmodást a szegedi temető homokja alatt. Azok, akikhez közel állott, akik szerették és megbecsülték hangulatot, meleg és minden szépért rajongó lelkének rimes virágait, most emléket állítottak a sírja fölé. Hallgatag, hüvös márvány jelzi az alacsony dombot, amely alatt hallgatagon és kihült szívvel pihen Kun József, A Hét-nek régi, kedves poétája. És bánatosan íóleső érzéssel gondolunk arra, hogy Szeged megbecsüli még holtában is a költőt, aki, távol a főváros tülekedő, lelketlen zsvájától, szerényen megvonulva a vidéki város csendes, homokos utczái között, értő és érző sziveknek dalolt az álmairól. Egy vidéki költő, aki előkelő és csiszolt formákban dalolt előkelő és emelkedett érzésekről, egy vidéki költő, akit világvárosi mértékkel mérhettünk, s aki mint műfordító is hasznos munkása volt a modern magyar literaturának. Volt. Most már eljutott a márvány halhatatlanságához, magyar költők szomorú dicsőségéhez.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

A Központi Kereskedelmi és Iparbank Rt. június 8-án tartott közgyűlése elfogadta az igazgatóság javaslatát, hogy az intézet alaptőkéje 8 millió K-ról 5 millió K-ra leszállították és egyúttal elhatározta az alaptőkének 12.000 darab egyenként 125 K névértékű új részvény kibocsátása által 6 1/2 millióra való felemelését. A közgyűlés az igazgatóság új tagjaivá beválasztotta kiskeszi Baer Richárdot, Bun Józsefet, Kann Sándor dr.-t és Stiassny Emilt, a felügyelő-bizottság új tagjává pedig Rév Zsigmondot.

Vesteraalens hajón a norvég fjordokba és az északi sarkra. A szokatlanul korai kánikula az idén korábban tette aktuálissá az északföldi hajókirándulásokat, úgy hogy a június 28-án, július 5-én és július 12-én Trondhjemből a Nordkapra induló hajók iránt különösen élénk érdeklődés mutatkozik. Az egész kirándulás összes költsége: *Trondhjemtől a Nordkapig* és vissza 248 márka, mely összegben a teljes ellátás is befoglalatik. Részletes prospektussal készséggel szolgál a *Központi Menetjegyiroda*, IV., Vigadó-tér 1.

E hó 14-ikén Komotauban megnyílt német-cseh országos vásár alkalmából Károly Ferencz József kir. herczeg, ő csász. és kir. fensége *Mattoni Henrik* kamaratanácsost megszólítással tüntette ki, mely alkalommal ő csász. fensége a *Mattoni* czégről mint a monarchia legnagyobb kutvállalatáról felelt elismerően nyilatkozott.

TRENCSENTEPLIC

kénes hőforrások és iszapfürdők csusz, kőszvény, ischias, neuralgia, bőrbaj stb. ellen. **Kitűnő klíma,** komfort és kényelem. Előidéyben lakás, teljes ellátás, gyógyfürdő vagy iszap ... **napi 8 korona**
Budapesttől 4 óra. Prospektust küld: a fürdőigazgatóság

EGO *szénsavas pipere Borax*
üdit, szépit, fiatalít.

1 levél: 30 fillér
1 doboz: 1 korona

Szeplőt, pattanást, mitesszert, bőrvörösséget a legrövidebb idő alatt elmulaszt. Bársonysíma, rózsás, üde, bájos arczzint ad. **A mosdóvizet azonnal puhává teszi.**

Mindenütt kapható!

Ügyeljen a védjegyre!

EGO pipere-boraxszappan K 1.—
EGO pipere-boraxcrém K 1.50

Főraktár: KISS LÁSZLÓ drogériája
Budapesten, VIII. kerület, Baross-utca 81

A leányok előszeregettel "BERSON"

sarkot viselnek czipőjükön!

"BERSON" a legjobb márka valamennyi gummisárok között
Czipészétől határozotlan az új "BERSON" gummisarkot kérje arany dobozban!!
BERSON-MŰVEK, BUDAPEST, VII. KERÜLET.

Többérték:

Tápérték!

Fontos előnyei vannak minden fióküzletünkben kapható »valódi dupla-maláta-kávénak«.
Nemcsak kellemes ízű, hanem elsőrangú tápértékkel is bír.

MEINL GYULA kávébehozatali r. t.

CZIPŐK

Elsőrangú angol varrott férfi és női. Egységárak: K 16.50, 20.50.

Zsuffa utóda **FÜREDI ADÁM** Budapest IV., Egyetem-utca 3. sz. (a hazai takarékpénztárral szemben)
Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Telefon 94-07.